

УДК 657

НЕВИРІШЕНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

**ВАЛЕРІЙ
МОССАКОВСЬКИЙ,**
доктор екон. наук,
ТЕТЯНА КОНОНЕНКО,
канд. екон. наук

У статті розглянуто відмінності обліку праці в Україні, що негативно впливає на економічне дослідження, сплату відрахувань до Пенсійного фонду, та стан економіки України. Внесено пропозиції щодо перебудови обліку.

Ключові слова: утримання з оплати праці, відрахування на соціальні потреби, наповнення Пенсійного фонду.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для належного визначення стану економіки будь-якої країни особливе значення має обґрунтованість визначення та наступне порівняння економічних показників, що характеризують наслідки економічної діяльності конкретного підприємства, окремих галузей національної економіки в цілому.

Велику роль відіграє узгодження порядку ведення обліку окремих об'єктів, зокрема оплати праці.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом тривалого часу визнається, що однією з проблем, що ускладнює входження України в ЄС, є низький рівень оплати праці порівняно з країнами Європи. На нашу думку, причин декілька.

Одна з них (її слід вважати більш важливою) полягає в тому, що політика уряду спрямована на розвиток основних галузей економіки (вугільної, металургійної, авіаційної, газової, аграрної галузі). Інші види діяльності залишаються поза увагою, насамперед це стосується малого бізнесу, який все більше скорочується, основною причиною цього є податкова політика. У розвинених країнах частка цього сектору економіки коливається від 70 до 95 %, а це не вигідно провідним галузям, оскільки відсутність робочих місць дає можливість знижувати заробіток працівникам в основних галузях.

Друга, не менш важлива причина полягає в тому, що деякі вчені доводять, що провідним галузям розвинених країн не вигідно здійснювати первинну обробку сировинних ресурсів, так як це вимагає значних зусиль і витрат. Названі процеси передаються у країни з низьким виробничим потенціалом і відповід-

но з низьким заробітком, саме це спостерігається і в Україні, а подальший обробіток вже створених ресурсів переміщується у розвинені країни, що підвищує економічні наслідки їх діяльності. Саме на це звертають увагу П. Єщенко та А. Арсеєнко [1], які узагальнили досвід економічної політики провідних країн та окреслили особливості економічної діяльності в Україні.

Третя причина неналежного рівня заробітної плати в Україні пояснюється відмінностями у побудові обліку на цій ділянці, що призводить до неспівставності даних.

Система оплати праці в Україні та у розвинених країнах будується по-різному. Проведене автором індивідуальне опитування під час перебування в Німеччині дозволило встановити, що, як правило, платежі, які сплачує кожен працюючий із власного заробітку, становили всього 58 %, з них вирахування до пенсійного фонду – 30 %, платежі у центральний бюджет – 20, у місцеві бюджети – 8%, тобто основна відмінність системи оплати праці та оподаткування полягала не тільки у розмірі платежів, а й у тому, що отримувач заробітку самостійно сплачує відрахування до Пенсійного фонду.

Методикою ведення обліку в Україні передбачено, що підприємства продовжують нараховувати і сплачувати відрахування до Пенсійного фонду за власний рахунок, відносячи ці суми до складу витрат і покриваючи їх в подальшому за рахунок доходів.

У період функціонування СРСР, це мало свідчити, що уряд країни «турбувався» про кожного члена суспільства, сплачуючи замість нього відповідну суму на поповнення пенсійного фонду, кошти якого потім використовувалися на утримання пенсіонерів.

Можливо з політичної точки зору це мало б якийсь сенс і тепер, проте в сучасних умовах для власника підприємства це не має значення, тобто сам працівник має сплачувати певну суму за рахунок власного заробітку, щоб привести у відповідність економічні відносини між працівником і державою.

В Україні порядок обліку заробітку має бути переглянуто. На нашу думку, для часткового приведення заробітку українців до європейського рівня доцільно збільшити заробіток на суму відрахувань на соціальні потреби, витрати виробництва і, відповідно результати діяльності підприємства не зміняться. Сума заробітку, яка залишається у розпорядженні працівника на задоволення його власних потреб, залишиться без змін, адже бухгалтерія підприємства утримуватиме із заробітку і податки, і відрахування до Пенсійного фонду та інші суми.

На користь приєднання до оплати праці відрахувань на соціальні потреби слугують інші докази, а саме:

1) зростає рівень заробітку українців, що дає змогу обґрунтованіше порівнювати його із аналогічними показниками закордонних працівників, що має важливе значення при економічних дослідженнях;

2) такий підхід надає можливість зменшити штрафні санкції при демпінгових цінах при поставці продукції за кордон;

3) зростає обґрунтованість розрахунків в управлінському обліку при визначенні лімітів та підведенні підсумків діяльності структурних підрозділів. Наприклад, на молочній фермі зарплата нараховується згідно із ставкою (обліковцю), за обслуговування поголів'я (скотареві), за вироблену продукцію за молоко та приплід (доярці), але як розподілити суми нарахувань на заробітну плату;

4) особливо важливим є те, що створюються умови для ліквідації виплат «білої» заробітної плати, при цьому ліквідується нестача коштів Пенсійного фонду та інших соціальних виплат.

Особливо гострою є проблема щодо виплат, які здійснюються керівництвом підприємства у конвертах, при цьому виникають порушення не тільки щодо отримання відповідних сум пенсійними органами, а й щодо визначення суми доходу підприємства, оскільки при виплаті готівки у вигляді заробітку виникає потреба в оформленні надходження виручки у вигляді доходів, адже тим самим порушується касо-

ве обслуговування з боку банків. Подібні факти мають бути взяті на контроль відповідними органами, адже існують проблеми щодо формування бюджету країни.

Для поліпшення методики обліку заробітної плати необхідно здійснити такі **заходи**:

1. Провести перерахунок заробітної плати всіх категорій працівників різних галузей економіки з метою приведення у відповідність заробітку та процентних ставок платежів податків та відрахувань до Пенсійного фонду, інших соціальних виплат, використовуючи при цьому певний відсоток зростання заробітку.

2. Переглянути всю систему податків з доходів всіх категорій громадян.

3. Посилити контроль за нарахуванням та виплатою заробітної плати в усіх підприємствах, особливо у приватних щодо виплати заробітної плати у конвертах.

Намічені заходи мають здійснити органи податкової служби України.

Ураховуючи сучасний економічний стан економіки України, перебудова обліку та системи пенсійного забезпечення має бути здійснена в такому порядку.

Виходячи із необхідності перегляду методики обліку заробітної плати, її величина має зрости на суму теперішніх відрахувань, наприклад на 37 %, підприємства нарахування на заробітну плату не робитимуть, а платежі до бюджету та Пенсійного фонду мають утримуватися з нарахованої суми заробітку працюючого персоналу у тому самому розмірі, тобто сума заробітку має становити 137 % сучасного рівня, а утримання мають здійснюватися у тому самому розмірі, тобто 27 % (0,37 : 1,37). Відповідно ставка платежів до бюджету має бути переглянута: замість 15 % податок на доходи фізичних осіб має становити 10,9 % (0,15 : 1,37). Це дасть змогу ліквідувати сучасні недоліки формування заробітку працюючих та поповнити відрахування до Пенсійного фонду. Перерахування заробітку має здійснюватися під наглядом податкових органів.

Розглядаючи систему пенсійних виплат в Україні слід зазначити, що при цьому спостерігається певна невідповідність.

Перша причина полягає в тому, що пенсіонер у Німеччині отримує пенсію у сумі повного заробітку

на останньому місці роботи, але продовжувати працювати не має права. Така схема виплати пенсії, з одного боку, вигідна пенсіонеру, оскільки його пенсійний заробіток зростає більш, ніж у двічі, так як із пенсії утримання провадяться. Це вигідно державі, оскільки збільшується кількість робочих місць з високим заробітком, що дає змогу до певної міри зменшувати рівень безробіття.

Друга причина криється у повній невідповідності пенсійної політики в Україні. Це пояснюється тим, що уряд України протягом тривалого часу не може її узгодити з економічним станом країни. Для порівняння слід навести приклад: коли уряд США назвав одну із причин критичного стану з виплатою пенсій той факт, що на певному історичному етапі спостерігалася невідповідність між кількістю працівників, які здійснювали платежі до пенсійного фонду, і кількістю пенсіонерів, за рахунок заробітку яких створювався фонд, бо народження дітей у період війни 1941–1945 рр. значно знизилося.

На нашу думку, така невідповідність характерна і для України, але причина пояснюється іншим.

По-перше, пенсіонери України, які вийшли на пенсію до 1990 р., могли отримувати пенсію, яка

була вищою на 10 %, а в сучасних умовах вони отримують мінімальну, що виглядає нелогічно.

По-друге, на заробіток працівників України по суті створювався Пенсійний фонд, який в подальшому залишився в Росії, що дало змогу виплачувати там пенсії за більш високими ставками, тобто нарахування частини пенсійного фонду, що здійснювався на заробіток пенсіонерів України, не був перерахований до Пенсійного фонду України.

По-третє, як свідчить досвід окремих пенсіонерів, дуже складно українцям оформити пенсію за період роботи в Росії, що, як правило, вимагає поїздки на місце попередньої роботи, наприклад на Камчатку. Практично для українця це неможливо при отриманні ним мінімальної української пенсії.

Наведені факти свідчать про необхідність прискорення зміни порядку обліку заробітної плати в Україні та перегляду пенсійної політики. Здійснення цих заходів передбачає зменшення навантаження на бюджет країни шляхом перебудови обліку оплати праці, перегляду пенсійної політики, здійснення заходів щодо розвитку малого бізнесу. Без вирішення цих першочергових завдань Україні не вдасться обійтися без дефіциту.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах потребує перегляду облік оплати праці шляхом включення до її складу соціальних виплат, які повинні здійснювати працівники за рахунок власного заробітку, який має бути збільшений на їх суму. Це дасть змогу ліквідувати недоліки у формуванні показників економічної діяльності підприємств України та посилити контроль за формуванням надходжень до Пенсійного фонду, потреба в чому відчувається за останні роки досить гостро.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. **Ещенко П.С.** Куда движется глобальная экономика в XXI веке / П.С. Ещенко, А.Г. Арсеев. – К.: Знання України. – 2012. – 479 с.

В статье рассмотрены отличия учета труда в Украине, что отрицательно влияет на экономические исследования, уплату отчислений в Пенсионный фонд и состояние экономики Украины. Внесены предложения по реструктуризации учета.

Ключевые слова: удержания с оплаты труда, отчисления на социальные нужды, наполнение Пенсионного фонда.

The article considers the differences of accounting work in Ukraine, which adversely affects the economic study, payment of contributions to the Pension Fund, and the state of Ukraine's economy. The suggestions concerning restructuring accounting.

Keywords: hold on wages, social contributions, the completion of the Pension Fund.